

İlyas TEKİN

Eğitimci/Yazar (E.Milli Eğt.Md)

GİRİŞ: Hastalığı tespit etmeden tedavi mümkün olmadığı gibi eğitimde durumu tespit etmeden düzeltmek de mümkün değildir. Bu nedenle eğitimdeki durumumuzu izaha çalışacağız. Derdimiz eğitimin daha iyi olmasıdır. Çünkü eğitim çok önemli, bütün insanları, hatta bütün millet ve ülkeleri ilgilendirir. Çocuklar bize verilen en büyük emanetlerden biridir. Hiçbir anne baba evladına iyi bir eğitimden daha güzel bir miras bırakamaz. Onları iyi yetiştirirsek, geleceğe güvenle bakabiliriz.

Aksi halde emanete hıyanet etmiş ve geleceği de tehlikeye atmış oluruz. Eğitim iyi olursa, her şey iyi olur; kötü olursa da her şey kötü olur.

I- SINAVLAR:

Eğitimde sonuçları almanın ve başarıyı ölçmenin yolu sınavlardan geçer. Sınav olmadan başarıyı ölçmek mümkün değildir. Yarış her yerde vardır. Hayat sınavlarla doludur. Bu bakımdan sınavlardan korkmamak lazım.

ÖSYM'nin ve **bakanlığın** resmi verilerine göre; 2025 yılında 2,5 milyon kadar öğrenci **YKS**'ye (Yüksek Öğretim Kurumları Sınavına); 1 milyon küsur öğrenci **LGS**'ye (Lise Giriş Sınavına) girdi. Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise/meslek liselerinde 18 milyon 700 bin, üniversitelerde de 7 milyon 100 bin olmak üzere toplam 26 milyon kadar öğrencimiz var. Bizim sadece öğrenci sayımız, dünyadaki 200 kadar ülkenin 142'sinin nüfusundan daha fazla.¹

Bu genç nüfus, iyi eğitilir ve değerlendirilebilirse çok büyük bir potansiyel güç olabileceği gibi, eğer iyi eğitilemezse tehlikeli de olabilir. 26 milyon genç nüfusu fırsata çevirmek ancak eğitimle mümkündür.

Her öğrencinin seviyesine uygun okulda okuması gerekir. Aksi halde öğrenci için de okul için de problem olur. Bunlar çok defa tecrübe edilmiştir. Bu sebeple merkezi sistemle ortak sınavlar çok önemlidir. Yanlış olan, gerek sınavlarla ve gerekse sistemle sık sık oynamak ve gereksiz yere değişiklikler yapmaktır.

Bu kadar çok torpilin olduğu bir devirde sınavsız öğrencileri yerleştirmek hiç mümkün değildir; o zaman büyük bir kargaşa, keşmekeş ve curcuna olur. Bu, ancak herkesin istediği okulda okuyabileceği az sayıda öğrencisi olan ve okullar arasında fark olmayan ülkelerde olabilir. Onun da, alanlara yönlendirme yapılarak alt yapısının hazırlanması gerekir. Bizde böyle bir yönlendirme olsa bile, istek ve sayı fazla olduğu için, sınavsız yerleştirmek mümkün değildir. Çoğu veli, çocuğunun üstün zekâlı olduğunu iddia eder. Elbette çocuklar hem derslerine çalışsın ve hem de çocukluğunu yaşasın. Okuyan okur, okumayan da küçük yaştan itibaren işine bakar, meslek sahibi olur. Ama okuyan hakkıyla okusun. Herkesin üniversiteyi bitirmesi şart değildir. Eğitimin her kademesindeki insana, özellikle meslek sahiplerine, iş olduğu gibi ihtiyaç da vardır.

II- YKS TEST ORTALAMALARI:

ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) tarafından ilan edilen resmi rakamlar üzerinden duruma bir bakalım.

2025-YKS TESTLERİNİN ORTALAMA VE STANDART SAPMALARİ								
Ölçüm	Test	Soru Sayısı	Ortaöğretim Kurumlarının Son Sınıfında Okuyan Adaylar			Tüm Adaylar		
			Aday Sayısı*	Ortalama	Standart Sapma	Aday Sayısı*	Ortalama	Standart Sapma
TYT	Türkçe	40	825.489	21,707	7,87	2.351.639	21,243	7,848
	Sosyal Bilimler	20		9,722	4,014		9,496	4,042
	Temel Matematik	40		6,648	7,793		6,006	7,067
	Fen Bilimleri	30		4,606	5,195		4,122	4,862
AYT	Türk Dil ve Edebiyatı	24	641.347	6,38	5,407	1.549.930	6,63	5,452
	Tarih-1	10		2,083	2,345		2,243	2,423
	Coğrafya-1	6		1,313	1,464		1,436	1,515
	Tarih-2	11		1,266	1,819		1,426	1,965
	Coğrafya-2	11		2,472	2,738		2,635	2,808
	Felsefe Grubu	12		1,709	2,216		1,918	2,372
	OKAB/EK Felsefe Grubu	6		1,377	1,734		1,473	1,796
	Matematik	40		6,859	8,582		6,798	8,12
	Fizik	14		2,512	3,446		2,442	3,313
	Kimya	13		1,846	3,373		1,758	3,229
YDT	Biyoloji	13		2,581	3,315		2,596	3,227
	Almanca	80	699	41,484	21,667	1.775	38,715	21,973
	Arapça	80	1.272	30,858	21,456	3.474	29,409	20,449
	Fransızca	80	440	44,557	19,701	678	41,954	19,895
	İngilizce	80	78.468	34,743	21,62	149.626	35,096	21,162
	İtalyanca	80	178	51,472	24,38	486	46,868	25,036

*İlgili testte sınavı geçerli olan adaylar

2025
YKS

A) TYT (TEMEL YETERLİLİK TESTİ)

TYT (temel yeterlilik testlerin)'de son sınıf öğrencilerinin ortalama doğru cevap sayıları:

Türkçe (40 soru): 21,707. Geçen sene bu ortalama 21,427

Sosyal Bilimler (20 soru): 9,722. Geçen sene bu ortalama 9,001

Temel Matematik (40 soru): 6,648. Geçen sene bu ortalama 7,955

Fen Bilimleri (20 soru): 4,606. Geçen sene bu ortalama 3,478.

Toplam 120 sorunun yer aldığı bu testte %50 başarı sadece **Türkçe** testinde aşılmış durumda. **Matematik** ortalaması geçen seneye göre 1,3 puan düşerken, fen bilimlerinde geçen seneye göre 1,1 puanlık bir yükselme var.

B) AYT (ALAN YETERLİLİK TESTİ)

a) AYT Türk Dili ve Edebiyatı-Sosyal Bilimler-1 testi:

Türk dili ve edebiyatı (24 soru): 6,38. Geçen sene bu oran 5,935.

Tarih-1 (10 soru): 2,083. Geçen sene 2,484

Coğrafya-1 (6 soru) 1,313. Geçen sene 2,103

b) AYT Sosyal Bilimler-2 testi:

Tarih-2 (11 soru): 1,266. Geçen sene 2,076

Coğrafya-2 (11 soru): 2,472. Geçen sene 2,416

Felsefe grubu (12 soru): 1,709. Geçen sene 1,964.

DKAB (din kültürü ve ahlak bilgisi) (6 soru): 1,377. Geçen sene 1,275.

c) AYT Matematik (40 soru): 6,859. Geçen sene 5,547

d) AYT Fen Bilimleri testi: 40 soruluk testin dağılımı ve oranları şöyle:

Fizik (14 soru): 2,512. Geçen sene 2,247.

Kimya (13 soru): 1,846. Geçen sene 1,457.

Biyoloji (13 soru): 2,581. Geçen sene 2,324

C) YDT (yabancı dil testi) ortalamaları:

Almanca: 41,484

Arapça: 30,858

Fransızca: 44,557

İngilizce: 34,743

Rusça: 51,472

5 dilde yapılan **Yabancı Dil Testi** sonuçlarına göre; en düşük puanda **Arapça ve İngilizce** var. İngilizceden sınava girip de sınavı geçerli olanların sayısı 78 bin 468, Arapçadan ise 1272, Almancadan 699, Fransızca 440, Rusça ise 178.

D) En başarısız dersler:

Tarih 2: 1,266/11;

Coğrafya 1: 1,313/6;

Din kültürü: 1,377/6;

Felsefe: 1,709/12 ²

Görüldüğü üzere en zayıf dersler, **Tarih 2**, **Coğrafya 1**, **Din kültürü** ve **Ahlak Bilgisi** ve **Felsefe**. Hepsi de önemli dersler. Tarihini bilmeyen geleceğe yön verebilir mi? Hele **Din Kültürü** ve **Ahlak Bilgisi** dersinin 1,377 olması çok ilginç!

e) İmam-Hatip ve meslek lisesi oranı:

Orta Öğretim genel toplamı içinde **İmam-Hatip Lisesi** okul oranı %13,52, öğrenci oranı ise %8,53 (bir önceki sene %9,43'tü); **meslek lisesi** oranı okul sayısında %33,94, öğrenci sayısında %26,11; **genel lise** okul sayısında %52,54, öğrenci sayısında ise %65,36'dır. Okul sayıları ile öğrenci sayıları arasında dengesizlik var. Bu durum ikili eğitimle telafi edilmektedir.

Dikkat çeken husus, meslek eğitimi %50'lere çıkartmak gerekirken, son yıllarda en düşük seviyesinde olması. 2014-2015'te %49'lara kadar çıkmıştı. Görev yaptığım **Ümraniye**'de bu oran, %65, **Üsküdar**'da ise %62 idi. Demek ki istenirse oluyor. Türkiye'nin buna ihtiyacı var. Liseyi bitirenin hedefi üniversitedir; girip bitirse bile iş bulması öyle kolay değildir. Üniversite mezunu çok sayıda işsiz var. **TÜİK** verilerine göre; 2024'te 25-34 yaş grubundaki işsizlerin neredeyse yarısı (%49,2) yükseköğretim mezunu. 2014'te bu oran %31,9'du.³

Avrupa'da en yüksek oran yüzde 9,2 ile **Türkiye**'de. AB ortalaması, yüzde 3,8. **Türkiye**'den sonra üniversite mezunları arasında en yüksek işsizlik oranları şöyle:

Yunanistan yüzde 7,3, **İspanya** yüzde 6,9, **Sırbistan** yüzde 6,5 ve **Fransa**'da yüzde 5.⁴

Oysa gençlerin en önemli çağları 25-34 yaş arası, evlilik çağı. Evlilik çok önemli. Evlenmek için iş sahibi olmak lazım. İş olmayanın evlenmesi mümkün mü? Bu sebeple gençlerin çoğu evlenemiyor veya evlense de işsizlik sebebiyle boşanmalar yaşanıyor. Ayrıca doğum oranı çok azaldı. İşsizlik kötü şey.

Fakat meslek lisesi mezunu iş bulabilir veya kendi işini kurabilir. Sanayinin de buna çok ihtiyacı var. Sanayicilerle işbirliği yapılarak gelecekte ihtiyaç duyulacak meslek sahiplerini yetiştirmek, hem sanayinin ve ekonominin gelişmesine ve hem de işsizlik probleminin çözümüne yardımcı olur. Sanayiciler de bu konuda üzerine düşeni yaparlar. Meslek eğitimi konusunu daha önce de yazmışım.⁵

f) Sıfır çeken, 40.818 öğrenci.

Bilindiği üzere **YKS**’ ye lise mezunları girebiliyor. Her sene sıfır çekenler, dikkat çekiyor. 2025’te sıfır çekenlerin sayısı, 40 bin 818.

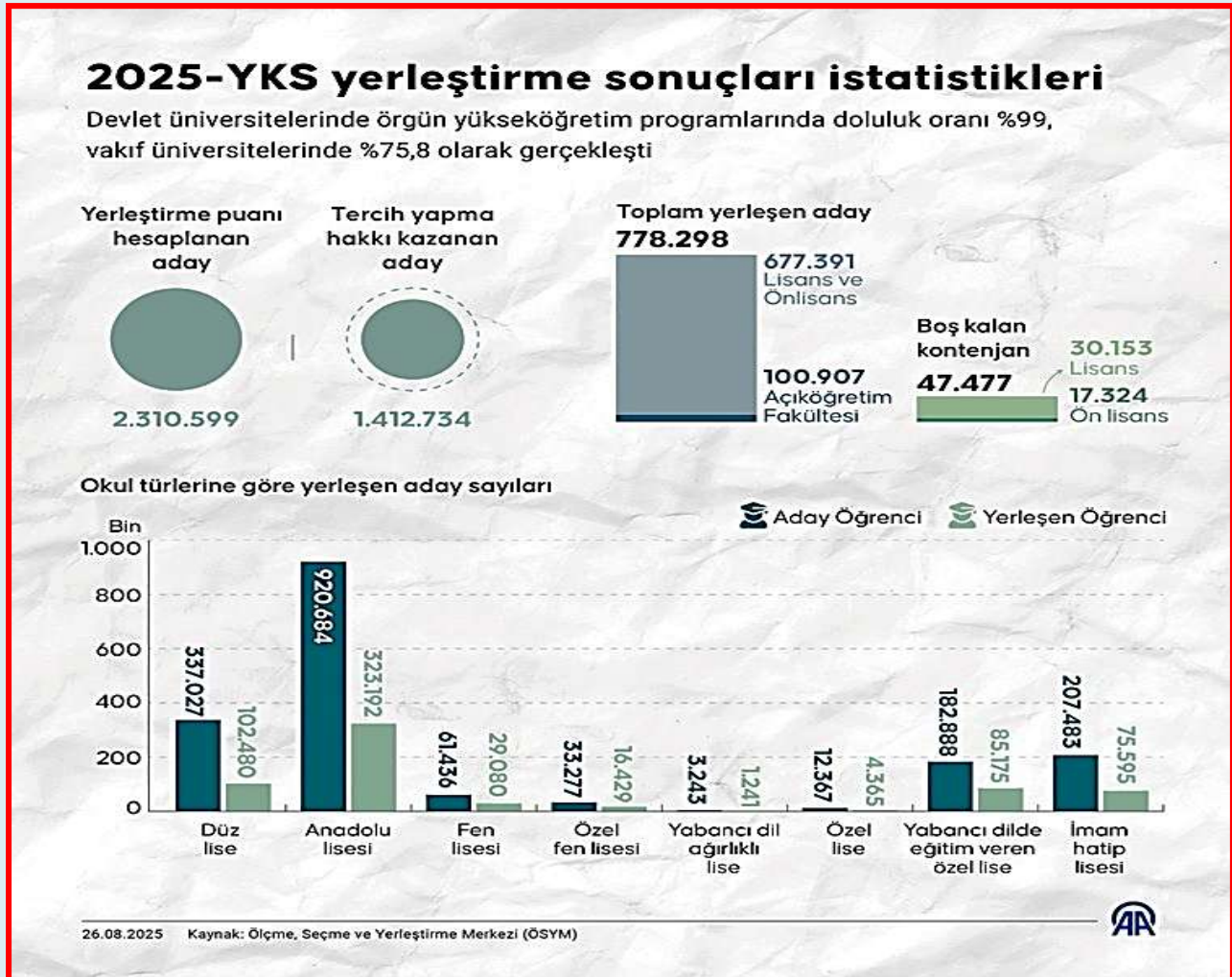
2024 **YKS** sonuçlarına göre sıfır çekenlerin sayısı 63 bin 798 idi. Yani ‘**sıfırcıların**’ sayısı 22 980 azaldı. Sınava girdiklerine göre; demek ki, bu kadar öğrenci, lise mezunu. Hepsini, eğitim sisteminin içinde 12 yıl okudular.

Yakın zamana kadar var olan baraj (150-180) da yok artık. 2022’de **YÖK** kaldırdı.

1 net alana bile üniversite yolu açan bu sınavda puanın hesaplanabilmesi için tek kural var. O da tüm adayların katılmak zorunda olduğu sınavın ilk oturumu olan **TYT/Temel Yeterlilik Testi**’nde 40’ar soruluk temel **Matematik** ya da **Türkçe** testlerinden yarım net çıkarmaları gerekiyor.

Matematikte 305 bin adayın hiç doğrusu yok. **Fen** çok düşük! 1 milyon 093 bin aday, sadece %2,5 soru yapmış.

g) Yerleşme sonuçları:

Okul çeşitlerine göre üniversiteye yerleşenlerin sayıları.

h) YKS' de puanların dağılımı:

Puan Aralığı	Aday Sayısı				
	TYT	SAYISAL	SÖZEL	EŞİT AĞIRLIK	DİL
550 ve üstü	14	57	1	4	12
530 ve üstü	601	1.930	7	58	151
510 ve üstü	3.648	7.081	26	261	596
490 ve üstü	11.733	16.140	77	742	1.606
470 ve üstü	27.141	29.410	254	1.629	3.514
450 ve üstü	52.500	46.142	721	3.422	6.543
430 ve üstü	88.915	65.449	1.926	8.145	11.267
410 ve üstü	137.133	87.117	5.036	20.244	17.830
390 ve üstü	201.126	111.498	12.522	42.590	25.711
370 ve üstü	286.158	139.619	28.323	76.959	34.148
350 ve üstü	397.823	174.355	57.848	125.389	43.151
330 ve üstü	545.280	217.778	108.894	192.949	52.414
310 ve üstü	737.144	274.252	190.203	287.630	62.210
290 ve üstü	976.188	348.397	309.551	418.975	72.337
270 ve üstü	1.251.236	449.880	468.930	592.803	83.162
250 ve üstü	1.542.701	596.635	658.973	806.796	94.736
230 ve üstü	1.835.041	811.201	849.410	1.042.314	107.318
210 ve üstü	2.099.883	1.052.783	1.010.174	1.262.545	120.937
190 ve üstü	2.270.224	1.228.141	1.121.933	1.425.544	132.272
170 ve üstü	2.308.495	1.287.932	1.168.866	1.489.209	138.558
150 ve üstü	2.310.553	1.291.491	1.173.955	1.494.521	140.478
130 ve üstü	2.310.579	1.291.531	1.174.046	1.494.611	140.655

Burada 2025 YKS' de öğrencilerin, TYT, sayısal, sözel, eşit ağırlık ve yabancı dile göre aldığı puanlar gösterilmektedir.

III- ÜNİVERSİTELERİN DURUMU:

TYT, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise (tamamının) toplamıdır. Bu okullardan gelen öğrencilerin seviyeleri ne ise, okudukları üniversitelerin seviyeleri de o kadar olur. Elbette ki yüksek puanla öğrenci alan en iyi Anadolu Liseleri ile Fen Liselerini bitirenler, en çok tercih edilen üniversite ve bölümleri kazanıyorlar. Bu da normal.

Üniversitelerin değerlendirilmesi, daha çok öğretim üyelerinin uluslararası yayın, bilimsel makale, atıf sayısı, bilimsel doküman, doktora öğrenci sayısı/oranı gibi göstergelerle (15 gösterge) yapıyor.

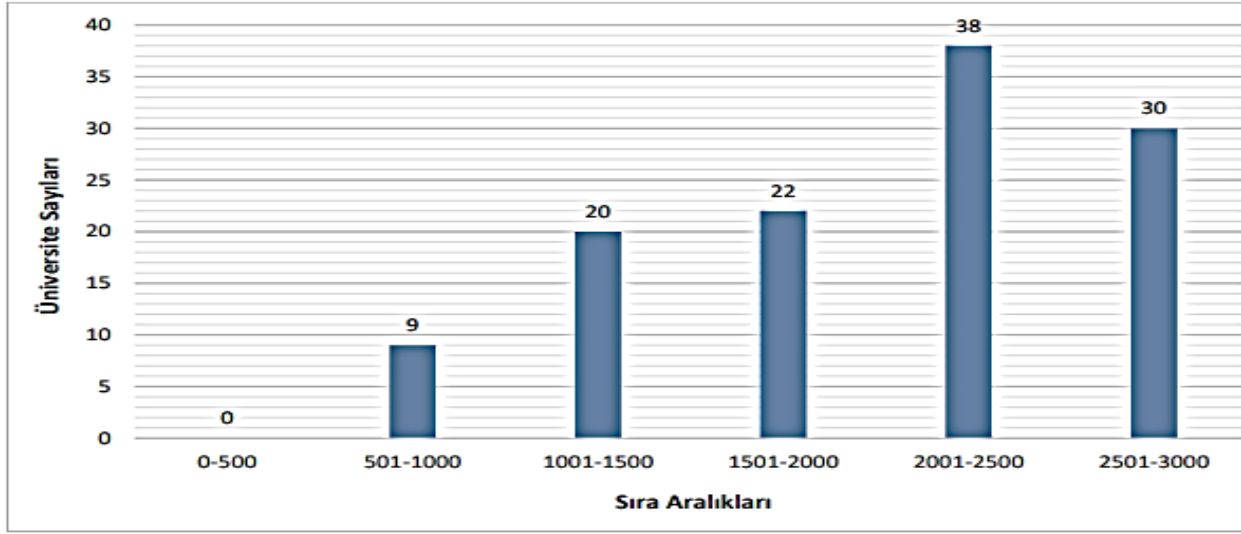
Dünya üniversitelerini değerlendiren 11 kuruluş var. Bunlardan biri de **Urap**'dır.

URAP (University Ranking by Academic Performance/Akademik Performans Araştırma Laboratuvarına Göre Üniversite Sıralaması),

ODTÜ Enformatik Enstitüsü tarafından 2009 yılında Türk ve dünya üniversitelerini akademik performanslarına göre sıralamak amacıyla kurulmuş olup ülkemizdeki üniversitelerin kendilerini dünyanın önde gelen üniversiteleri ile kıyaslamasına yardımcı olmaktadır.

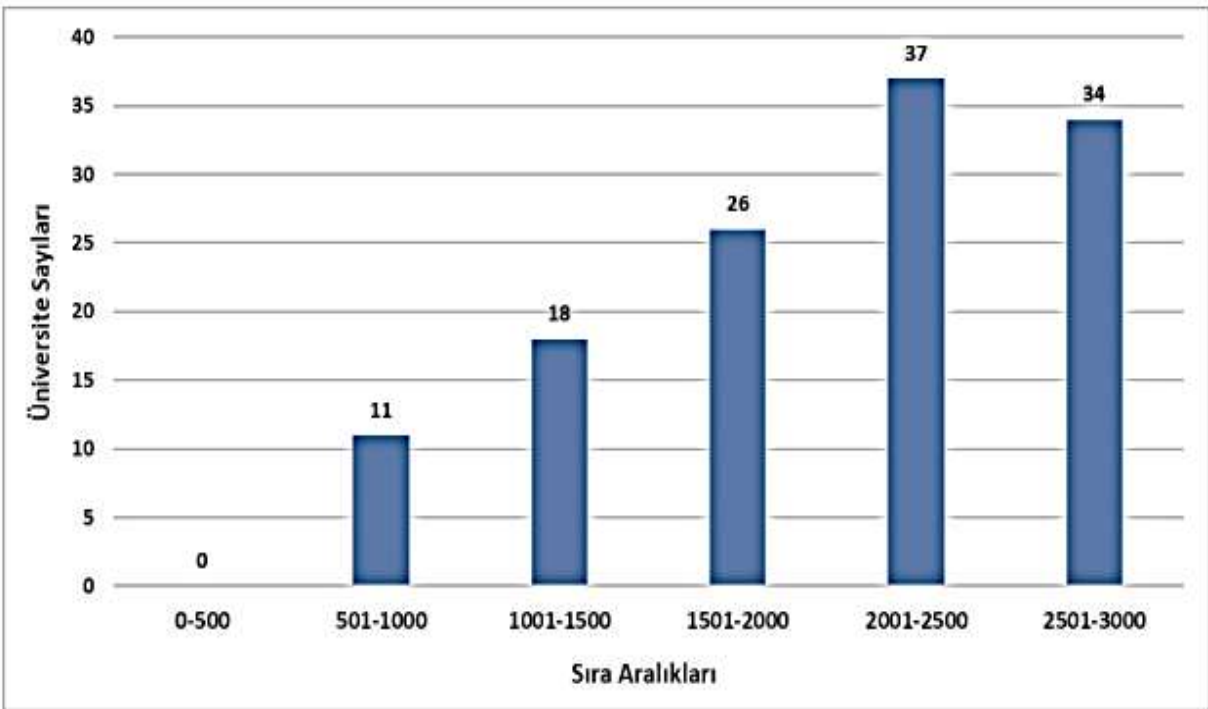
URAP'ın değerlendirmesine göre; 2023-2024 dünya sıralamasında ilk 500'de Türkiye'den hiç üniversite yok. 501-600'de 1, 601-1000 arasında 8 olmak üzere ilk 1000'de 9; 2024-2025'te yine ilk 501-600'de 1, ilk 1000'de 11 üniversitemiz var.⁶

YÖK'ün sayfasında yer alan bir değerlendirme (QS 2025) kuruluşuna göre ise, ilk 500'de 2024'te 4, 2025'de 5 ve her iki yılda da ilk 1000'de 11 üniversitemiz var.⁷

Şekil 1. URAP 2023-2024 Dünya sıralamasında altı farklı sıra aralığında yer alan Türk üniversitelerinin sayıları

URAP 2023-2024 dünya sıralamasında 501-1000 arasında yer alan 9 üniversitemiz ve sıralaması şöyle: 1- Hacettepe Üniversitesi: 554, 2- İstanbul Teknik Üniversitesi: 783, 3- İstanbul Üniversitesi: 799, 4- Ankara Üniversitesi: 800, 5- Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 868, 6- Koç Üniversitesi: 920, 7- İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa: 990, 8- Gazi Üniversitesi: 995, 9- Ege Üniversitesi: 998.⁸

Şekil 1. URAP 2024-2025 dünya sıralamasında altı farklı sıra aralığında yer alan Türk üniversitelerinin sayıları

URAP 2024-2025 dünya sıralamasında 501-1000 arasında yer alan 11 üniversitemiz ve sıraları şöyle:

1- Hacettepe Üniversitesi: 573, 2- İstanbul Teknik Üniversitesi: 712, 3- Ankara Üniversitesi: 760, 4- İstanbul Üniversitesi: 813, 5- Koç Üniversitesi: 862, 6- Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 881, 7- Gazi Üniversitesi: 886, 8- Ege Üniversitesi: 903, 9- Atatürk Üniversitesi: 921, 10- Yakın Doğu Üniversitesi: 977, 11- İstanbul Üniversitesi –Cerrahpaşa 985.⁹

a) 2010-2022 arası:

Yine **URAP**'ın 2010-2022 döneminde yaptığı dünya sıralamalarına girebilen üniversitelerimizin toplam sayısı arttığı halde ilk 500'e girebilenin kalmayışı ve ilk 1000'e girenlerin de sayısındaki azalma eğilimi şöyle özetlenmektedir:

1. URAP 2010-2011 dünya sıralamasında ilk 500'de 3 üniversitemiz (**Hacettepe, İstanbul ve Ankara üniversiteleri**) ve ilk 1000'de 20 üniversitemiz,

2. URAP 2011-2012 dünya sıralamasında ilk 500'de 5 üniversitemiz (**İstanbul, Hacettepe, Ankara, Ege ve ODTÜ**) ve ilk 1000'de 20 üniversitemiz,

3. URAP 2012-2013 dünya sıralamasında ilk 500'de 5 üniversitemiz (**İstanbul, Hacettepe, Ege, ODTÜ ve Ankara üniversiteleri**) ve ilk 1000'de yine 20 üniversitemiz yer almıştır.

4. URAP 2013-2014 dünya sıralamasında ilk 500'e 4 üniversitemiz girebilmiş (**İstanbul, Hacettepe, ODTÜ ve Ege üniversiteleri**) ve ilk 1000'deki sayı, 19'a düşmüştür.

5. URAP 2014-2015 dünya sıralamasında ilk 500'e 4 üniversitemiz girebilmiş (**ODTÜ, Ege, İTÜ ve İstanbul üniversiteleri**) ve ilk 1000'deki sayı, 18'e düşmüştür.

6. URAP 2015-2016 dünya sıralamasında ilk 500'e 2 üniversitemiz girebilmiştir (**ODTÜ ve İstanbul Üniversitesi**) ve ilk 1000'deki sayı yine 18'dir.

7. URAP dünya sıralamalarında; 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 ve 2023 yıllarında ilk 500'e girebilen üniversitemiz yoktur. (Yalnız bazı kuruluşların sıralamasına göre, 2018'de ilk 500'de 9 üniversitemiz yer almıştır.)

8. URAP 2011-2012 dünya sıralamasında ilk 1000'deki üniversitelerimizin sayısı 20 iken 2023-2024'te 9'a, 2024-2025'te ise 11'e düşmüştür.¹⁰

b) Uluslararası yayın ve atıf sayısı önemli.

Burada uluslararası yayın, bilimsel makale ve atıf sayıları önem arz ediyor. Birkaç yıl önceki durumda; rektörlerin üçte birinin uluslararası yayını 0 (sıfır) ve yine üçte birinin –uluslararası yayını olsa da- atıf sayısı 0 (sıfır) idi.¹¹ Demek ki bu alanda sıkıntı yaşanıyor. Ama bu kadarı da fazla. İyi yönetici olabilirler ve iyi yöneticilere her yerde çok ihtiyaç var. Ancak, üniversite rektörlerinin, iyi yönetimle birlikte uluslararası yayın ve atıf sayısı fazla olanlardan seçilmesi daha yararlı olmaz mı?

Son yıllarda bu konuda yükselişe geçen **Çin**'dir. **Çin** üniversiteleri, etki değeri yüksek dergilerdeki makale sayılarını sürekli artırmaktadır. **Çin'in URAP 2023-2024 dünya sıralamasında; ilk 100'de 23, ilk 500'de 95, ilk 2000'de 355 ve ilk 3000'de 489 üniversitesi yer almıştır.**¹²

IV- LGS (liselere geçiş sistemi/sınavı) SONUÇLARI:

20 **Türkçe**, 10'ar **T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük, din kültürü ve ahlak bilgisi** ile **yabancı dil** derslerinden toplam 50; 20 **matematik** ve 20 **fen bilimleri** sorusu olmak üzere 40 soru; toplam **90** soru soruluyor. İşte bu soruların doğru cevap ortalamaları:

YILLARA GÖRE LGS DOĞRU CEVAP ORTALAMALARI

YILLAR	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
DERSLER							
TÜRKÇE	12.25	11.75	10	9.41	9.22	9.99	9.63
MATEMATİK	4.95	5.09	4.89	4.20	4.74	5.95	6.54
FEN BİLİMLERİ	9.92	9.97	10.21	8.04	9.50	9.01	8.63
T.C. İNKILAP TARİHİ	7.40	6.88	5.05	5.23	5.54	6.06	4.68
DİN KÜLTÜRÜ	8.40	6.83	6.39	6.35	6.45	6.29	5.74
İNGİLİZCE	5.14	4.65	3.53	4.93	4.59	4.91	5.15

2025 Türkiye ortalaması: Türkçe: 8.40, Matematik: 5.60, Fen: 8.80, T.C. İnkılâp Tarihi: 4.90, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi: 5.90, Yabancı Dil: 4.40

SONUÇ: Eğitimde bir durum değerlendirmesi yapmaya çalıştık. Burada PISA, ABİDE ve TIMSS gibi sınav/değerlendirme sonuçlarına giremedik. PISA ve ABİDE’de durum iyi değil. 2003’te başlayan PISA sınavlarının hiç birinde, şimdiye kadar, Türkiye OECD ortalamasını hiç yakalayamadığı gibi, arada epeyce fark da vardır. ABİDE de öyle. Aşağı yukarı paralellik arz ediyor. TIMSS biraz daha iyi. Bunlardan daha önce bahsetmiştik.¹³ Okuyan azaldığı gibi, okuduğunu, dinlediğini ve izlediğini anlayan da azalıyor. Eğitimin daha ileriye gitmesi için daha çok okumaya ve çalışmaya ihtiyacımız vardır. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerini, torpile göre değil, kabiliyetine ve bilgisine göre seçmek gerekir.

Özellikle meslek lisesi mezunlarına çok ihtiyaç var. Şu anda orta öğretim içinde %26 olan meslek eğitimi, ilk fırsatta %40’a, sonra da %50’lere çıkarmak, hem gençlerin ve hem de ülkenin yararına olacaktır.

Bu vesile ile tüm yönetici ve öğretmen arkadaşlarımızın 24 Kasım Öğretmenler Günü’nü tebrik eder; sağlık, huzur, başarı ve mutluluklar dilerim.

1- Nüfuslarına Göre Ülkelerin Listesi.

2- <https://www.aa.com.tr/tr/egitim-2025-yks-sonuclari>.

3- Üniversite Mezunlarının İşsizliği, Tepav. org.tr

4- Euro News, Türkiye, üniversite mezunlarının işsizliğinin genel oranı.

5- Tekin, İlyas, Ekonomi ve istihdam için meslek eğitimi, Türkay Dergi, 2024 Ağustos, sayı: 84, s: 70-76.

6- Urap, 2023-2024, 2024-2025, Şekil 1, Tablo 1.

7- YÖK, 2030’a doğru Türk Yükseköğretimin Yol Haritası, s: 27.

8- 2023-2024 Urap dünya sıralaması basın bildirisi.

8- 2024-2025 Urap dünya sıralaması Basın bildirisi.

10- 2023-2024 Urap dünya sıralaması basın bildirisi.

11- Lale Elmacioğlu, Prof. Dr. Engin Karadağ, Independent Türkçe, 10 Aralık 2019; Prof. Dr. Engin Karadağ, Rektörlerin vahim tablosu; Bilim Akademisi Raporu, Rektörler ve Liyakat, Ak, Mehmet Zeki, Gülmez, Ahmet, Türkiye’nin Uluslararası Yayın Performansının Analizi, Dergipark.

12- 2023-2024 Urap dünya sıralaması basın bildirisi.

13- Tekin, İlyas, Eğitimde durum -I-, Türkay Akademi, 2024 Eylül, sayı: 85, s: 4-8, Eğitimde durum -II- Türkay Akademi, 2024 Ekim, sayı: 86, s: 4-12.